

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

2ος τόμος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Δημήτριος Γ. Βλάχος, Ομότιμος Καθ. του
Α.Π.Θ, Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτ.**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων
και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ
και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

Γεώργιος Χαρ. Πολύζος

Πάρεδρος ε.θ. του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25%

από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Άρης Ασλανίδης,

*Φυσικός, Εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*

Γιώργος Ζαφειρακίδης,

*Φυσιογνώστης, Εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*

Δημήτρης Καλαϊτζίδης,

*Γεωλόγος, Εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Παρασκευάς Γιαλούρης,

Σχολικός Σύμβουλος

Ιωάννης-Ευάγγελος

Μπουρμπουχάκης, *Βιολόγος,*

*Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης*

Αντώνης Ροβολής,

*Επίκουρος Καθηγητής
Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ - ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Στέλιος Πολυχρονάκης,

Εικονογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Κλειδωνάρη,

*Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Ηλίας Γ. Κούτσικος,

*Πάρεδρος ε.θ. του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και

75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**ΑΡΗΣ ΑΣΛΑΝΙΔΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΑΦΕΙΡΑΚΙΔΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ**

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

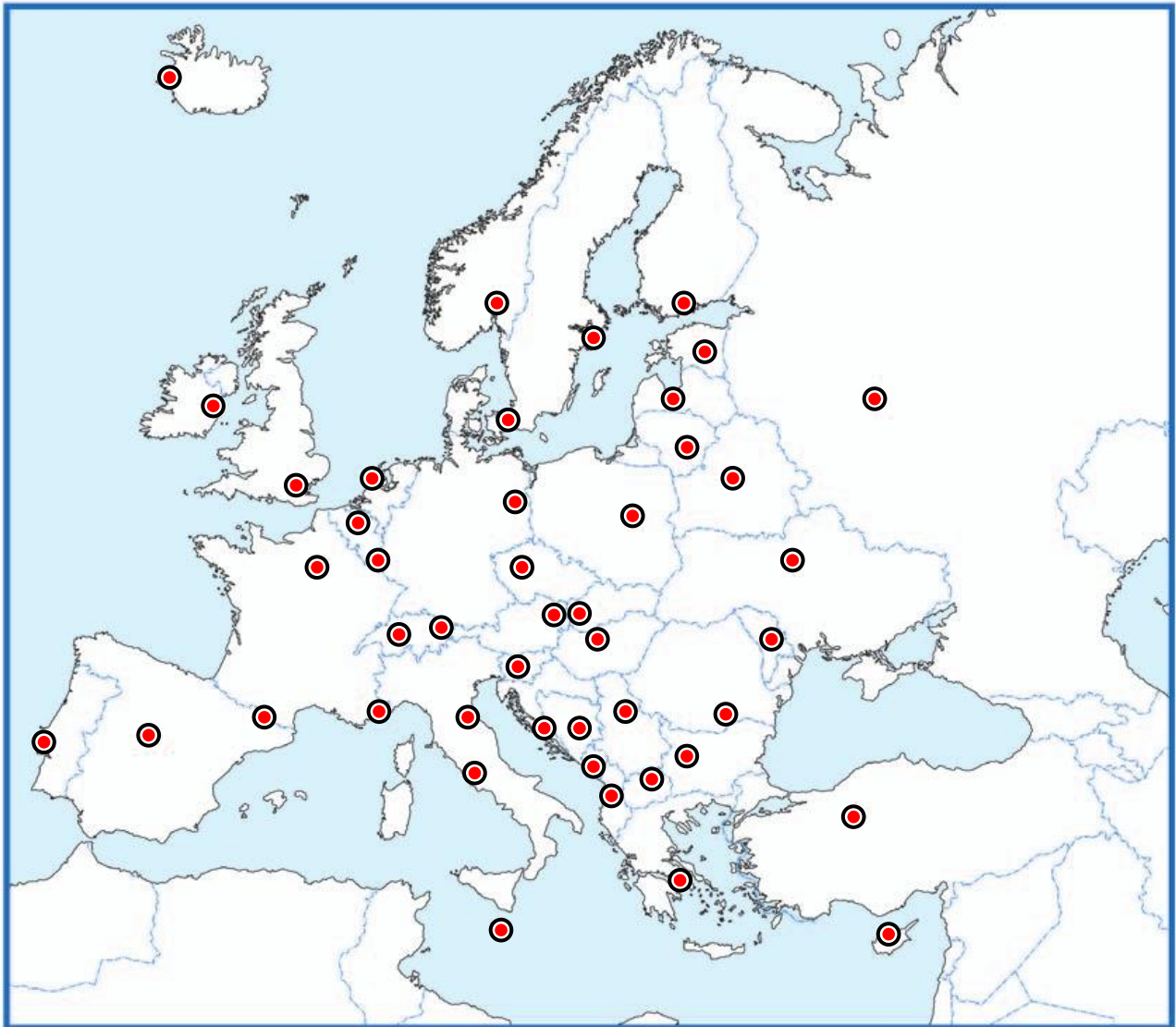
2ος τόμος

Οι κάτοικοι της Ευρώπης

Αθήνα: ο Παρθενώνας

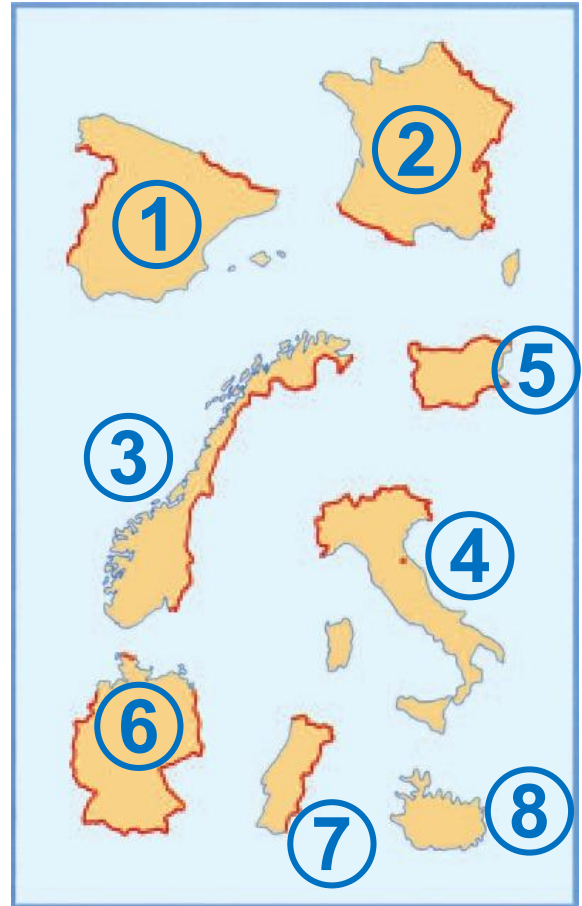
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

1 Με τη βοήθεια του πολιτικού χάρτη της Ευρώπης (εικόνα 25.1) συμπλήρωσε στον λευκό χάρτη τα ονόματα των ευρωπαϊκών χωρών και των πρωτευουσών τους.

Κατόπιν χρωμάτισε κάθε ευρωπαϊκή χώρα με διαφορετικό χρώμα, επιλέγοντας εσύ τα χρώματα.

2. Ανακάλυψε χώρες της Ευρώπης! Παρατήρησε τα περιγράμματα των χωρών που εικονίζονται και σημείωσε δίπλα στους αριθμούς το όνομα της καθεμιάς:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Διάβασε το παρακάτω κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Άμεσα μέτρα για την κλιματική αλλαγή στην Ευρώπη προτείνει η Κομισιόν. Πλημμύρες, ξηρασίες, πυρκαγιές και κατολισθήσεις θα προκαλέσει τα επόμενα χρόνια στην Ευρώπη το φαινόμενο του θερμοκηπίου, σύμφωνα με έκθεση της Κομισιόν, η οποία τονίζει την ανάγκη λήψης άμεσων μέτρων προστασίας της γεωργίας, των πυρηνικών σταθμών και των μεταφορικών δικτύων. “Κάθε Ευρωπαίος πολίτης θα επηρεαστεί με τον έναν ή τον άλλον τρόπο και γι’ αυτό χρειάζεται η ενεργός συμμετοχή όλων στην αντιμετώπιση

του προβλήματος”, τονίζεται στην έκθεση, η οποία δίνει μια πολύ ζοφερή εικόνα των επιπτώσεων της αύξησης της θερμοκρασίας που θα οδηγήσει στο “κάψιμο” των νότιων ακτών της Μεσογείου, στο λιώσιμο των πάγων στις Άλπεις και στη Σκανδιναβία, καθώς και στη βύθιση παράκτιων περιοχών σε όλη τη Γηραιά Ήπειρο.

Τα μέτρα που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

1. Ελαφρά μέτρα

- Προστασία υδάτινων πόρων
- Αλλαγές στις καλλιέργειες
- Χρήση υγρότοπων για προστασία από πλημμύρες

2. Σκληρά μέτρα

- Αύξηση του ύψους των φραγμάτων
- Μετεγκατάσταση λιμανιών και βιομηχανιών

**• Μεταφορά πόλεων και χωριών από παραθαλάσσιες περιοχές...»
Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 27 Ιουνίου 2007**

α. Αφού συμβουλευτείς το σχολικό βιβλίο, σημείωσε τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Κομισιόν).

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

β. Η σύνταξη έκθεσης για το περιβάλλον και η υποβολή προτάσεων για τη λήψη μέτρων εντάσσονται στα θέματα στα οποία έχει αρμοδιότητα η Ευρωπαϊκή

Επιτροπή; Απάντησε μονολεκτικά με ένα «ναι» ή ένα «όχι» και αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφορούν μόνο ένα κράτος-μέλος ή το σύνολο των κρατών-μελών;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

δ. Όταν υιοθετούνται οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αποτελούν πλέον νομικές πράξεις της Ε.Ε., ποιο θεσμικό όργανο επιβλέπει την εφαρμογή τους; Αιτιολόγησε την άποψή σου. (στην επόμενη σελίδα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Στιγμιότυπο από ενημερωτική εκστρατεία της Ε.Ε.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 27

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1.α. Στην παρακάτω φωτογραφία εικονίζεται πινακίδα κατασκευής έργου που χρηματοδοτήθηκε και από την Ε.Ε. Αναζήτησε στην περιοχή σου μεγάλα κατασκευαστικά έργα (οδικό δίκτυο, σταθμούς βιολογικού καθαρισμού, νοσοκομεία, σχολεία κ.ά.). Προσπάθησε να βρεις στην πινακίδα κατασκευής τους αν χρηματοδοτήθηκαν ή χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σημείωσε τρία από αυτά τα έργα. (στην επόμενη σελίδα)

Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Πέταλο Μαλιακού

Προϋπολογισμός: 800.000.000 €

**Κατασκευάζονται
80,0 km Αυτοκινητόδρομου
12,0 km Σήραγγες
13 Ανισόπεδοι Κόμβοι**

Ε.Ε.

**ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΕΡΓΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ**

β. Στα οπισθόφυλλο των σχολικών βιβλίων αναγράφεται πως αυτό το έργο (η συγγραφή, η έκδοση κτλ.) χρηματοδοτήθηκε κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο. Στο πλαίσιο της επίτευξης ποιου κοινοτικού στόχου η Ε.Ε. χρηματοδότησε τα σχολικά βιβλία της χώρας μας;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. α. Σχολίασε με ένα κείμενο 50, το πολύ, λέξεων το έμβλημα που έχει υιοθετήσει η Ε.Ε.: «Ενωμένη στην πολυμορφία». (στην επόμενη σελίδα)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

β. Το 2007 συμμετείχαν στην Ε.Ε. 27 κράτη-μέλη με 500 εκατομμύρια κατοίκους και 23 επίσημες γλώσσες. Στα έγγραφα της Ε.Ε., στην επίσημη ιστοσελίδα της στο διαδίκτυο, στις εκδόσεις της κτλ. χρησιμοποιούνται και οι 23 διαφορετικές επίσημες γλώσσες των κρατών-μελών. Γιατί νομίζεις ότι η Ε.Ε. δε χρησιμοποιεί μόνο μία επίσημη γλώσσα (π.χ. την ομιλούμενη γλώσσα από τους

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 28

Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

1. Χρησιμοποιώντας τους χάρτες 2.1, 28.1 και 28.2, που υπάρχουν στο σχολικό βιβλίο, συμπλήρωσε τους πίνακες που ακολουθούν, σύμφωνα με το υπόδειγμα:

Νομός	Γεωγραφικό διαμέρισμα	Διοικητική περιφέρεια
Αχαΐας	Πελοπόννησος	Δυτική Ελλάδα
Γρεβενών		
Δράμας		
Έβρου		
Ιωαννίνων		
Καρδίτσας		

Νομός	Γεωγραφικό διαμέρισμα	Διοικητική περιφέρεια
Καστο- ριάς		
Λάρι- σας		
Λέσβου		
Πέλλας		
Σάμου		
Τρικιά- λων		
Φλώρι- νας		
Χαλκι- δικής		
Χίου		

Νομός	Νησιωτικός ή ηπειρωτικός νομός	Ακριτικός νομός ή όχι
Αχαΐα	Ηπειρωτικός	Όχι
Γρεβενών		
Δράμας		
Έβρου		
Ιωαννίνων		
Καρδίτσας		
Καστοριάς		
Λάρισας		
Λέσβου		
Πέλλας		
Σάμου		
Τρικάλων		
Φλώρινας		
Χαλκιδικής		
Χίου		

2. Με τη βοήθεια του πίνακα 28.5, που υπάρχει στο σχολικό βιβλίο, κατάταξε τους νομούς του παραπάνω πίνακα με κριτήρια: α) την έκταση και β) τον πληθυσμό, ξεκινώντας από τον μεγαλύτερο και καταλήγοντας στον μικρότερο.

α. ως προς την έκταση:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Ως προς τον πληθυσμό:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Εντόπισε στον πολιτικό χάρτη της Ελλάδας (εικόνα 2.1) τον νομό στον οποίο βρίσκεται το σχολείο σου και συμπλήρωσε τα κενά στις προτάσεις που ακολουθούν:

Το σχολείο μου βρίσκεται στον νομό, ο οποίος ανήκει στη διοικητική περιφέρεια

Πρωτεύουσα του νομού είναι Ο νομός στον οποίο βρίσκεται το σχολείο μου συνορεύει με τους νομούς

.....
.....
.....
.....

και βρέχεται / δε βρέχεται (σημείωση: διάγραψε το ένα από τα ρήματα ανάλογα με την περίπτωση) από θάλασσα. Οι άλλοι νομοί που ανήκουν στη διοικητική

**περιφέρεια του νομού στον οποίο
ζω και οι πρωτεύουσές τους είναι:**

Νομός	Πρωτεύουσα

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

1.α. Με τη βοήθεια του πίνακα 29.1 του σχολικού βιβλίου συμπλήρωσε την πρώτη και τη δεύτερη στήλη του πίνακα στην επόμενη σελίδα. Για τη συμπλήρωση των δύο επόμενων στηλών υπολόγισε την πυκνότητα πληθυσμού που θα παρουσιάζει κάθε ήπειρος το 2100 και την αναλογία που θα έχει ο πληθυσμός κάθε ηπείρου στο σύνολο του παγκόσμιου πληθυσμού.

Ήπειρος	Έκταση (εκατ. τετρ. χλμ.)	Πληθυσμός το 2100 (εκατ. κάτοικοι)	Πυκνότητα (κάτ. / τετρ. χλμ.)	Αναλογία
Αμερική				
Ασία				
Αφρική				
Ευρώπη				
Ωκεανία				
Σύνολο				100%

β. Σύγκρινε τη σημερινή πυκνότητα του πληθυσμού της Ευρώπης και τη σημερινή αναλογία του πληθυσμού της στο σύνολο του παγκόσμιου πληθυσμού (που καταγράφονται στον πίνακα 29.1)

με τις αντίστοιχες προβλέψεις του έτους 2100 που βρήκες στην προηγούμενη εργασία και σχολίασε το αποτέλεσμα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Παρατήρησε στον πίνακα 29.1 τον σημερινό πληθυσμό της Αφρικής και της Ευρώπης. Βρες το

**πηλίκo των δύο πληθυσμών.
Παρατήρησε τον πληθυσμό των
δύο ηπείρων για το έτος 2100 και
βρες επίσης το πηλίκo τους. Τι
διαπιστώνεις; Πώς το εξηγείς;**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 30

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

1. Με τη βοήθεια του πίνακα 25.3, που υπάρχει στο σχολικό βιβλίο, συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα και απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Χώρα	Έκταση (τετρ. χλμ.)	Πληθυσμός	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτ. / τετρ. χλμ.)
Βέλγιο			
Γαλλία			
Γερμανία			
Δανία			
Ελλάδα			
Εσθονία			
Ισλανδία			

Χώρα	Έκταση (τετρ. χλμ.)	Πληθυσμός	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτ. / τετρ. χλμ.)
Ισπανία			
Ολλανδία			
Πολωνία			
Ρωσία			
Σουηδία			
Φινλανδία			

α. Ένας συμμαθητής σου πιστεύει ότι όσο πιο μεγάλη είναι η έκταση μιας χώρας τόσο πιο μεγάλη είναι και η πυκνότητα του πληθυσμού της. Πιστεύει δηλαδή ότι υπάρχει σχέση αναλογίας μεταξύ της έκτασης και της πυκνότητας πληθυσμού. Τι θα του απαντούσες; Αιτιολόγησε την άποψή σου με παράδειγμα από τον πίνακα.

.....
.....
.....
.....
.....

β. Μια συμμαθήτριά σου πιστεύει ότι όσο πιο μεγάλος είναι ο πληθυσμός μιας χώρας τόσο πιο μεγάλη είναι η πυκνότητα του πληθυσμού της. Πιστεύει δηλαδή ότι υπάρχει σχέση αναλογίας μεταξύ του πληθυσμού και της πυκνότητας πληθυσμού. Τι θα της απαντούσες; Αιτιολόγησε την άποψή σου με παράδειγμα από τον πίνακα.

.....
.....
.....
.....
.....

2.α. Με τη βοήθεια του πίνακα 25.3 χρωμάτισε στον λευκό χάρτη κάθε

ευρωπαϊκή χώρα ανάλογα με την πυκνότητα του πληθυσμού της, σύμφωνα με την ακόλουθη υπόδειξη:

- **1-40 κάτ. / τετρ. χλμ. κίτρινο**
- **41-77 κάτ. / τετρ. χλμ. πορτοκαλί**
- **78-150 κάτ. / τετρ. χλμ. πράσινο**
- **151-250 κάτ. / τετρ. χλμ. καφέ**
- **251 και πάνω κάτ. / τετρ. χλμ. κόκκινο**

β. Γνωρίζεις ότι η μέση πυκνότητα πληθυσμού της Ευρώπης είναι 78 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Πόσες από τις 46 ευρωπαϊκές χώρες έχουν πυκνότητα μικρότερη από τη μέση ευρωπαϊκή πυκνότητα πληθυσμού;

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Πόσες είναι οι χώρες με πληθυσμιακή πυκνότητα από 251 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και πάνω;

.....

.....

.....

.....

.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 31

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

1.α. Με τη βοήθεια του πίνακα 28.5, που υπάρχει στο σχολικό βιβλίο, σημείωσε παρακάτω τους 10 νομούς με τη μεγαλύτερη πυκνότητα πληθυσμού (ξεκινώντας από τον νομό με τη μεγαλύτερη πυκνότητα πληθυσμού) και τους 10 νομούς με τη μικρότερη πυκνότητα πληθυσμού (ξεκινώντας από τον νομό με τη μικρότερη πυκνότητα). Οι 10 νομοί με τη μεγαλύτερη πυκνότητα πληθυσμού είναι:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Οι 10 νομοί με τη μικρότερη
πυκνότητα πληθυσμού είναι:**

.....
.....
.....
.....
.....
.....

**β. Διάλεξε έναν νομό από κάθε
κατηγορία και προσπάθησε να
ερμηνεύσεις γιατί είναι
πυκνοκατοικημένος ή, αντίθετα,
αραιοκατοικημένος. (Λάβε υπόψη
σου το ανάγλυφο, τις οικονομικές
δραστηριότητες των κατοίκων, το
αν ο νομός είναι νησιωτικός ή
ηπειρωτικός κτλ.)**

.....
.....
.....
.....
.....

2.α. Με τη βοήθεια του πίνακα 28.5 χρωμάτισε στον λευκό χάρτη κάθε νομό της χώρας μας ανάλογα με την πυκνότητα του πληθυσμού του, σύμφωνα με την ακόλουθη υπόδειξη:

- 1-40 κάτ. / τετρ. χλμ. κίτρινο
- 41-82 κάτ. / τετρ. χλμ. πορτοκαλί
- 83-150 κάτ. / τετρ. χλμ. πράσινο
- 151-250 κάτ. / τετρ. χλμ. καφέ
- 251 και πάνω κάτ. / τετρ. χλμ.

κόκκινο

β. Γνωρίζεις ότι η μέση πυκνότητα πληθυσμού της Ελλάδας είναι 83 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Με τη βοήθεια του χάρτη βρες πόσοι ελληνικοί νομοί έχουν πυκνότητα μικρότερη από τη μέση ελληνική πυκνότητα πληθυσμού.

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Πόσοι είναι οι νομοί με πληθυσμιακή πυκνότητα από 251 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και πάνω;

.....

.....

.....

.....

.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 32

ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ

1. Συμπλήρωσε στον πίνακα που ακολουθεί τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις γλώσσες και τις θρησκείες τους. Για τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορείς να ανατρέξεις στο Μάθημα 26 του σχολικού βιβλίου.

	Κράτος-μέλος της Ε.Ε.	Καταγωγή γλώσσας	Θρησκεία
1			
2			
3			
4			
5			
6			

	Κράτος-μέλος της Ε.Ε.	Καταγωγή γλώσσας	Θρησκεία
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			

	Κράτος-μέλος της Ε.Ε.	Καταγωγή γλώσσας	Θρησκεία
24			
25			
26			
27			

2. Τι προβλέπει η αρχή της θρησκευτικής ελευθερίας (ανεξιθρησκία);

.....

.....

.....

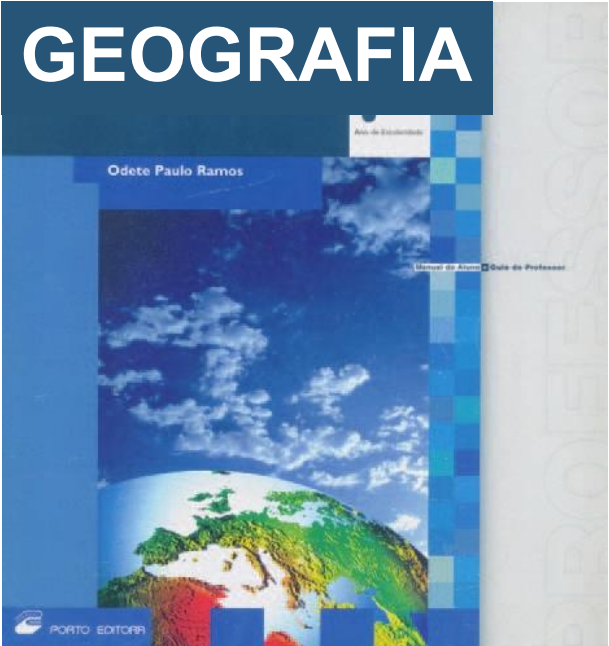
.....

.....

.....

3. Παρατήρησε στην εικόνα στην επόμενη σελίδα το εξώφυλλο του βιβλίου της Γεωγραφίας για τους μαθητές και τις μαθήτριες ενός άλλου ευρωπαϊκού κράτους,

της Πορτογαλίας. Διάβασε τον τίτλο του βιβλίου. Τι συμπεραίνεις για την επίδραση της ελληνικής γλώσσας στις ευρωπαϊκές γλώσσες;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 33

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

1.α. Τοποθέτησε στον λευκό χάρτη της Ευρώπης τις πόλεις με πληθυσμό πάνω από 3.000.000 κατοίκους.

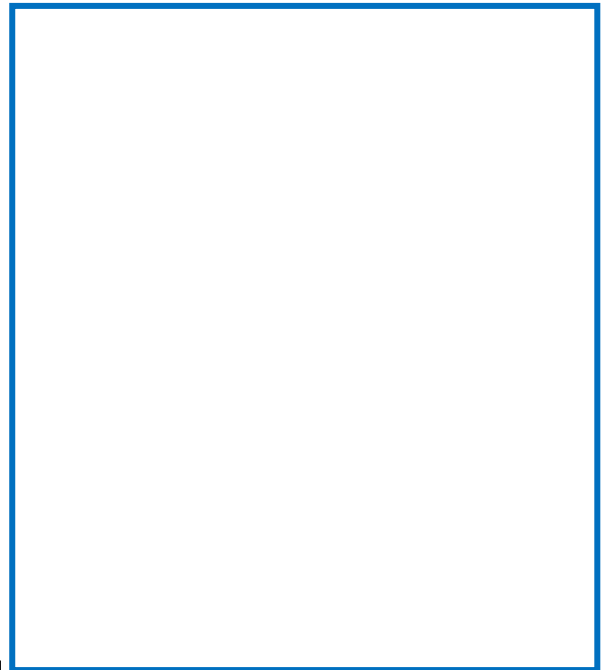
β. Ποιες από αυτές τις πόλεις δεν είναι πρωτεύουσες κρατών;

.....
.....
.....
.....
.....
γ. Ποιο κοινό χαρακτηριστικό έχουν οι πόλεις που σημείωσες στην προηγούμενη ερώτηση;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
2. Διάλεξε μία από τις μεγαλουπόλεις της Ευρώπης με πληθυσμό πάνω από 3.000.000 κατοίκους. Αναζήτησε και γράψε πληροφορίες γι' αυτήν. Μπορείς να αντλήσεις πληροφορίες από εγκυκλοπαίδειες,

**βιβλία, το διαδίκτυο, τουριστικούς
οδηγούς κ.ά. Μην ξεχάσεις να
κολλήσεις στο λευκό πλαίσιο μια
αντιπροσωπευτική φωτογραφία
της!**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

1.α. Τοποθέτησε στον λευκό χάρτη τις 15 μεγαλύτερες ελληνικές πόλεις.

β. Πόσες και ποιες από αυτές δεν είναι πρωτεύουσες νομών; Θεωρείς ότι το να είναι μια πόλη

πρωτεύουσα νομού σχετίζεται με τη συγκέντρωση πληθυσμού σ' αυτήν;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Διάλεξε μία από τις 15 μεγαλύτερες ελληνικές πόλεις και βρες πληροφορίες γι' αυτή. Μην ξεχάσεις να κολλήσεις στο λευκό πλαίσιο μια αντιπροσωπευτική φωτογραφία της!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Με τη βοήθεια του πίνακα 34.2 άθροισε τον πληθυσμό των μεγαλύτερων ελληνικών πόλεων από τη 2η έως τη 15η. Σημείωσε το αποτέλεσμα και σύγκρινε τον συνολικό πληθυσμό αυτών των πόλεων με τον πληθυσμό της Αθήνας. Τι συμπεραίνεις;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

1. Συμπλήρωσε τα ονόματα των βαλκανικών χωρών και των πρωτευουσών τους στον λευκό χάρτη. Κατόπιν χρωμάτισε κάθε βαλκανική χώρα με διαφορετικό χρώμα, επιλέγοντας εσύ τα χρώματα.

2.α Αφού μελετήσεις τους κατάλληλους χάρτες, συμπλήρωσε τον πίνακα που ακολουθεί, σύμφωνα με την υπόδειξη:

Περιοχή	Κράτη
Νότια Βαλκάνια	Ελλάδα
Δυτικά Βαλκάνια	
Βόρεια Βαλκάνια	
Ανατολικά Βαλκάνια	
Κεντρικά Βαλκάνια	

β. Εντόπισε και σημείωσε τις βαλκανικές περικλειστές χώρες, δηλαδή αυτές που δε βρέχονται από θάλασσα.

.....
.....

γ. Αφού ανακαλέσεις στη μνήμη τις γνώσεις σου από το Μάθημα 1, βρες τη σχετική θέση:

- της Αλβανίας ως προς τη Ρουμανία.

.....
.....
.....

- της Κροατίας ως προς την Ελλάδα.

.....
.....
.....

δ. Ταξινόμησε τις βαλκανικές χώρες με κριτήρια: i) την έκταση, ii) τον πληθυσμό και iii) την πληθυσμιακή πυκνότητα, ξεκινώντας από τη μεγαλύτερη και προχωρώντας προς τη μικρότερη. (στην επόμενη σελίδα)

i. Ως προς την έκταση:

.....
.....
.....

ii. Ως προς τον πληθυσμό:

.....
.....
.....

**iii. Ως προς την πληθυσμιακή
πυκνότητα:**

.....
.....
.....

**3. Αναζήτησε και σημείωσε
πληροφορίες για μία βαλκανική
χώρα, όποια εσύ θέλεις.**

.....
.....
.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 36

ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΜΑΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

1. Με τη βοήθεια του πίνακα 35.1 συμπλήρωσε τον πίνακα που ακολουθεί και αφορά την Ελλάδα και τις 4 χώρες με τις οποίες συνορεύουμε στα Βαλκάνια: την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και την Τουρκία.

Χώρα	Έκταση (τετρ. χλμ.)	Πληθυσμός	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτ. / τετρ. χλμ.)
Αλβανία			
Βουλγαρία			
Ελλάδα			

Χώρα	Έκταση (ΤΕΤΡ. ΧΛΜ.)	Πληθυσμός	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτ. / ΤΕΤΡ. χλμ.)
Βόρεια Μακεδονία			
Τουρκία			

Χώρα	Πρωτεύουσα	Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.
Αλβανία		
Βουλγαρία		
Ελλάδα		
Βόρεια Μακεδονία		
Τουρκία		

2. Αντιστοίχισε τα δεδομένα της πρώτης στήλης με εκείνα της δεύτερης: (στην επόμενη σελίδα)

- Αλβανία •
 - Τίρανα
 - Έβρος
 - Βαρδάρης
- Βουλγαρία •
 - Μικρή Πρέσπα
 - Οροσειρά Ροδόπης
 - Δοϊράνη
- Βόρεια Μακεδονία •
 - Μεγάλη Πρέσπα
 - Νέστος
 - Αώος
- Τουρκία •
 - Σκόπια

3. Αναζήτησε πληροφορίες για την πρωτεύουσα μίας γειτονικής βαλκανικής χώρας, όποια εσύ θέλεις. Μην ξεχάσεις να κολλήσεις στο λευκό πλαίσιο μια αντιπροσωπευτική φωτογραφία της! (στην επόμενη σελίδα)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Οι οικονομικές δραστηριότητες των Ευρωπαίων

Φορτηγίδα στον ποταμό Μάιν στη Φρανκφούρτη, οικονομικό κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έδρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 37

ΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1. Με τη βοήθεια του πίνακα 25.3 χρωμάτισε στον λευκό χάρτη κάθε ευρωπαϊκή χώρα ανάλογα με το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. που έχει, σύμφωνα με την ακόλουθη υπόδειξη: (στην επόμενη σελίδα)

- κάτω από 10.000 \$ κίτρινο
- 10.000-20.000 \$ πορτοκαλί
- 20.000-30.000 \$ πράσινο
- 30.000-40.000 \$ καφέ
- πάνω από 40.000 \$ κόκκινο

2. Αφού μελετήσεις τον χάρτη που εσύ κατασκεύασες, απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν: (στην επόμενη σελίδα)

α. Σε ποια περιοχή της Ευρώπης (ανατολική, δυτική κτλ.) βρίσκονται οι περισσότερες χώρες με υψηλό κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.;

.....

.....

.....

β. Σε ποια περιοχή της Ευρώπης (ανατολική, δυτική κτλ.) βρίσκονται οι περισσότερες χώρες με χαμηλό κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.;

.....
.....
.....

γ. Τι ισχύει για το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. των χωρών της Βαλκανικής Χερσονήσου και της χώρας μας;

.....
.....
.....
.....

3. Σύγκρινε τον χάρτη σου με τον χάρτη 26.1 όπου απεικονίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τι διαπιστώνεις για το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. των χωρών που συμμετέχουν στην Ε.Ε.;

.....
.....

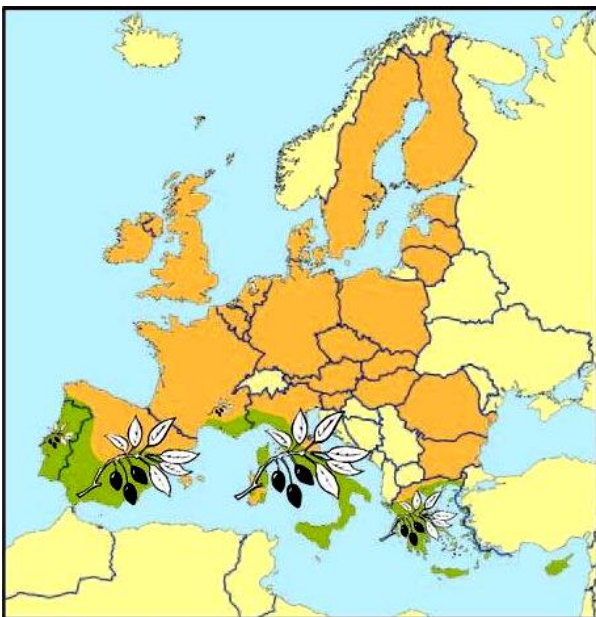
ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 38

Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.α. Παρατήρησε τον χάρτη της Ε.Ε. κατά το 2007 που ακολουθεί και αφορά την καλλιέργεια της ελιάς στα κράτη-μέλη της. Σε ποια περιοχή της Ευρώπης (βόρεια, δυτική κτλ.) ευδοκιμεί η ελιά;

.....

.....

■ Ζώνη
καλλιέργειας
ελιάς στην
Ε.Ε.

**Ελλάδα:
τμήμα
ελαιώνα**

β. Αν στα ράφια του σουπερμάρκετ της περιοχής σου δεις να πωλείται ελαιόλαδο άλλης χώρας, αυτή μπορεί να είναι η Ισπανία ή η Δανία; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....

.....

.....

.....

.....

2.α. Με τη βοήθεια του χάρτη 38.1 αναζήτησε σε ποια κυρίως περιοχή της Ιταλίας (1ης χώρας σε παραγωγή ρυζιού στην Ε.Ε.) καλλιεργείται

ρύζι. Ποιες εδαφικές και κλιματικές συνθήκες μπορεί να επικρατούν εκεί; (Συμβουλέψου τον γεωμορφολογικό και τον κλιματικό χάρτη της ηπείρου μας για το ανάγλυφο και το κλίμα αυτής της περιοχής.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. θα μπορούσε να καλλιεργηθεί ρύζι στην Ελβετία, γειτονική χώρα της Ιταλίας; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....

.....

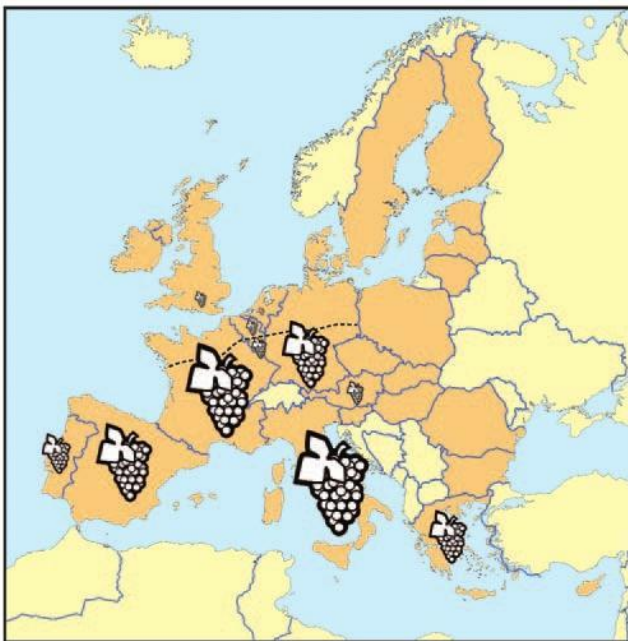
.....

.....

.....

.....

3. Στον χάρτη της Ε.Ε. κατά το 2007 που ακολουθεί παρουσιάζεται η παραγωγή σταφυλιών πέντε κρατών-μελών της: της Ισπανίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας. Στον χάρτη παρουσιάζεται επίσης το βορειότερο σημείο στο οποίο μπορεί να καλλιεργηθεί το αμπέλι, σύμφωνα με τις κλιματικές συνθήκες που είναι ευνοϊκές γι' αυτό το φυτό.

**Βόρειο όριο
καλλιέργειας
αμπελιών**

α. Κατάταξε τις συγκεκριμένες χώρες παραγωγής σταφυλιών ξεκινώντας από αυτήν που έχει τη μεγαλύτερη παραγωγή και καταλήγοντας σ' αυτή με τη μικρότερη παραγωγή.

.....

.....

.....

.....

β. Η Γερμανία έχει σημαντική γεωργική παραγωγή. Ενδεικτικά, είναι η πρώτη χώρα σε παραγωγή κριθαριού στον κόσμο. Γιατί δεν έχει σημαντική παραγωγή σταφυλιών;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Η μπίρα παρασκευάζεται από κριθάρι και το κρασί από σταφύλια. Ποια χώρα, η Γαλλία ή η Γερμανία, περιμένεις να έχει μεγαλύτερη παραγωγή κρασιού και ποια μεγαλύτερη παραγωγή μπίρας; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....

.....

.....

.....

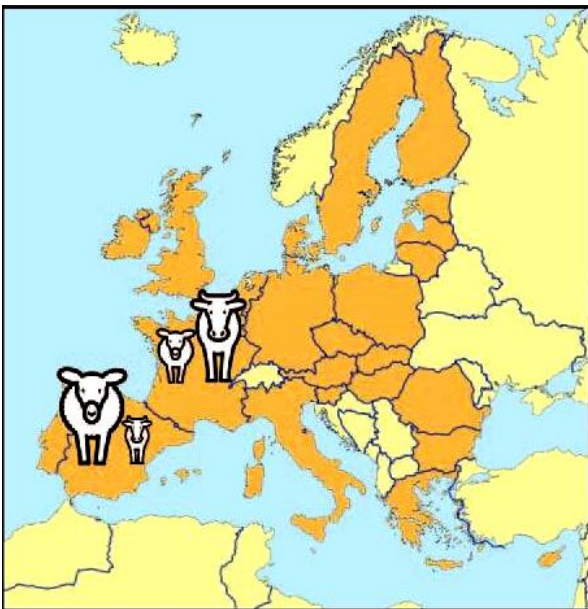
.....

.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 39

Η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, Η ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1. Παρατήρησε τον παρακάτω χάρτη της Ε.Ε. κατά το 2007 που απεικονίζει την εκτροφή προβάτων και βοοειδών στην Ισπανία και στη Γαλλία.

α. Ποια χώρα υπερτερεί στην εκτροφή προβάτων;

.....
.....

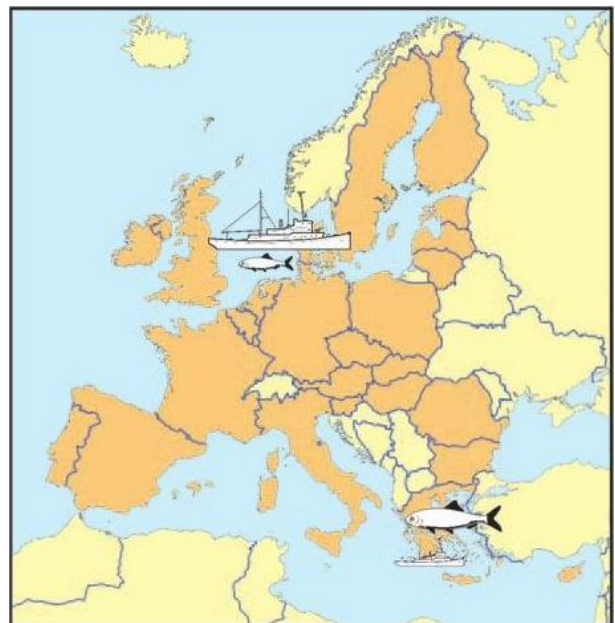
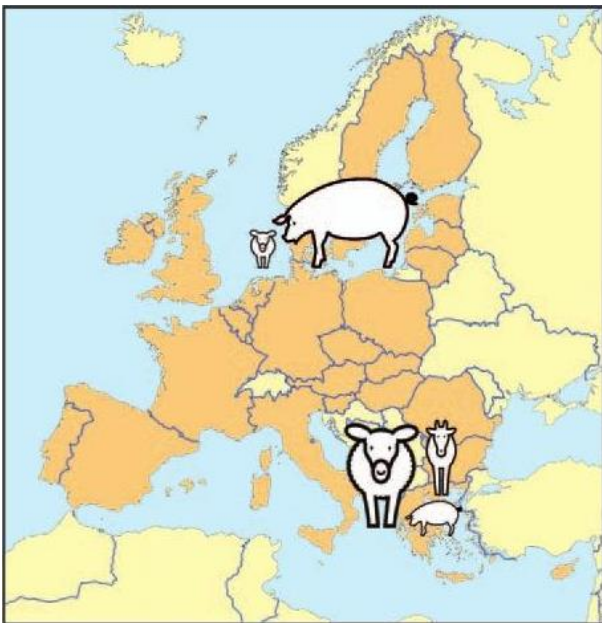
.....
.....

β. Ποια χώρα υπερτερεί στην εκτροφή βοοειδών;

.....
.....
γ. Οι δύο χώρες βρίσκονται στην ίδια περιοχή της Ευρώπης, είναι γειτονικές και ίδιας σχεδόν έκτασης. Συμβουλέψου κατάλληλους χάρτες προηγούμενων μαθημάτων και προσπάθησε να βρεις δύο λόγους για τους οποίους στη μία χώρα κυριαρχεί η εκτροφή βοοειδών και στην άλλη η εκτροφή προβάτων.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....

2. Παρατήρησε τους παρακάτω χάρτες της Ε.Ε. κατά το 2007 που απεικονίζουν την εκτροφή αιγοπροβάτων και χοίρων στη Δανία και στην Ελλάδα, καθώς και την αλιευτική και υδατοκαλλιεργητική παραγωγή τους.

α. Γιατί υπερτερεί η Δανία στην αλιευτική παραγωγή και η Ελλάδα στην υδατοκαλλιεργητική;

.....
.....

.....
.....
.....

β. Η Δανία είναι τρεις φορές μικρότερη σε έκταση από την Ελλάδα, όμως στη Δανία εκτρέφονται 13 εκατομμύρια χοίροι, ενώ στην Ελλάδα 1 μόνο εκατομμύριο. Με ποια μέθοδο (παραδοσιακή ή σύγχρονη) πιστεύεις ότι εκτρέφονται οι χοίροι στη Δανία; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

γ. Συμβουλέψου κατάλληλους χάρτες προηγούμενων μαθημάτων και προσπάθησε να βρεις δύο λόγους για τους οποίους στην

**Ελλάδα είναι πιο διαδεδομένη η
εκτροφή αιγοπροβάτων σε σχέση
με τη Δανία.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Το λογότυπο της διπλανής εικόνας χρησιμοποιείται στην Ε.Ε. από το 2000. Η παρουσία του σε ένα γεωργικό προϊόν

δηλώνει ότι αυτό παράχθηκε σε περιοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου εφαρμόζεται η βιολογική γεωργία με τήρηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Επισκέψου στο σπίτι ή στο σχολείο, με τη βοήθεια και τη συνεργασία των γονέων ή των καθηγητών σου, την ιστοσελίδα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (στη διεύθυνση: <http://www.minagric.gr>) και

αναζήτησε πληροφορίες για τη βιολογική γεωργία στη χώρα μας. Κατόπιν πραγματοποίησε μια μικρή έρευνα στην περιοχή όπου ζεις για το αν υπάρχουν βιολογικές καλλιέργειες, καταστήματα πώλησης βιολογικών προϊόντων, λαϊκές αγορές με βιολογικά προϊόντα, βιολογικά προϊόντα και ποια (π.χ. αυγά, κηπευτικά, φρούτα, ελιές κτλ.) στα ράφια των σουπερ-μάρκετ κτλ. Σημείωσε τα αποτελέσματα της έρευνας σου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**2. Το ελαιόλαδο, οι ελιές, το
δίκταμο, ο κρόκος (σαφράν), η
φέτα, το κρασί, η μαστίχα είναι
μερικά αγροτικά προϊόντα που
ταυτίζονται με τη χώρα μας.
Συγκέντρωσε πληροφορίες για ένα
από τα παραπάνω προϊόντα, όποιο
εσύ θέλεις.**

.....

.....

.....

.....

4. Το μάζεμα των καρπών κάθε χρονιά, το ξεκίνημα της αλιευτικής περιόδου κτλ. έχουν συνδυαστεί τόσο στη χώρα μας όσο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες με τοπικές εκδηλώσεις για τον εορτασμό του γεγονότος. Η γιορτή του γαύρου, της τσακώνικης μελιτζάνας, του κερασιού, του κρασιού, της πατάτας, που διοργανώνονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, είναι μερικά παραδείγματα. Ερεύνησε αν στον νομό στον οποίο ζεις ή σε κάποιον γειτονικό διοργανώνεται αγροτική γιορτή και συγκέντρωσε πληροφορίες γι' αυτήν.

.....

.....

.....

.....

.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 41

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1. Στον πίνακα που ακολουθεί αναγράφονται 15 κατηγορίες βιομηχανικών προϊόντων. Για κάθε προϊόν αναζήτησε και γράψε μία ευρωπαϊκή εταιρεία που παράγει ανάλογα προϊόντα, καθώς και τη χώρα παραγωγής.

Κατηγορία προϊόντος	Ευρωπαϊκή βιομηχανία	Χώρα
Κινητό τηλέφωνο		
Τηλεόραση		
Ξύλινο έπιπλο		
Παγωτό		
Φάρμακο		
Αυτοκίνητο		

Καλλυντικό		
Καύσιμο (π.χ. βενζίνη)		
Κονσέρβα ψαριού		
Παιδική τροφή		
Ζυμαρικό		
Σοκολάτα		
Αθλητική μπλούζα		
Ξύλινο μολύβι		
Απορρυπαντικό		

2.α. Γράψε τα ονόματα πέντε βιομηχανικών περιοχών της Ευρώπης.

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....

β. Ανάφερε τρεις λόγους για τους οποίους η βιομηχανική επανάσταση ξεκίνησε στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν από 250 χρόνια.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Διάβασε ξανά στο φύλλο εργασίας του Μαθήματος 22 το κείμενο για τον ποταμό Ρήνο.

α. Πόσες βιομηχανικές μονάδες αναφέρεται ότι λειτουργούν στις όχθες του;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Παρατήρησε τον χάρτη 41.1 και τον γεωμορφολογικό χάρτη της Ευρώπης. Ποια μεγάλη βιομηχανική περιοχή της Γερμανίας βρίσκεται εκεί;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Ποια προβλήματα μπορεί να προκαλούν στο ποτάμι οι βιομηχανίες της περιοχής;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

δ. Ποια προβλήματα μπορεί να αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι που ζουν εκεί;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ε. Για ποιον λόγο αυτή η περιοχή της Γερμανίας αναπτύχθηκε βιομηχανικά τόσο πολύ;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ
Η ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ**

**1.α. Η κατανάλωση ενέργειας
στοιχίζει ακριβά. Στο πλαίσιο
εξοικονόμησης ενέργειας, κάθε
ηλεκτρική συσκευή φέρει μία
ετικέτα που μας πληροφορεί πόσο
ενεργοβόρα είναι. Πραγματοποίησε
μια μικρή έρευνα. Αναζήτησε στο
σουπερμάρκετ ή σε κατάστημα
ηλεκτρικών ειδών τέτοιες ετικέτες
(π.χ. σε συσκευασίες ηλεκτρικών
λαμπτήρων). Σε πόσες κατηγορίες
κατατάσσονται οι ηλεκτρικές
συσκευές; Ποια κατηγορία είναι η
λιγότερο ενεργοβόρα;**

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

β. Οι ηλεκτρικές συσκευές (π.χ. τηλεόραση), ακόμη και όταν είναι στην αναμονή, καταναλώνουν ενέργεια. Ένα μέτρο εξοικονόμησης ενέργειας είναι το κλείσιμο των συσκευών, όταν δε λειτουργούν. Πρότεινε τρία ακόμη μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

γ. Σύμφωνα με το κυκλικό διάγραμμα 42.3, η Ευρωπαϊκή Ένωση καταναλώνει, μεταξύ άλλων, και άνθρακα. Γιατί δεν εισάγει αυτή την ενεργειακή πηγή, όπως κάνει για το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο; (στην επόμενη σελίδα)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

δ. Ανανεώσιμες ονομάζονται οι πηγές ενέργειας που δεν εξαντλούνται. Η αιολική ενέργεια, η ηλιακή ενέργεια, η βιομάζα (ενέργεια από ξύλα κ.ά.), η

υδραυλική ενέργεια (ενέργεια από υδατοπτώσεις), η γεωθερμική ενέργεια (ενέργεια από τη φυσική θερμότητα της Γης) αποτελούν μερικά παραδείγματα ανανεώσιμων και φιλικών προς το περιβάλλον πηγών ενέργειας. Αναζήτησε πληροφορίες για μία από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όποια εσύ θέλεις, και γράψε ένα κείμενο 50 λέξεων.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....

2. Στις 26 Απριλίου 1986, από λάθος των τεχνικών του πυρηνικού σταθμού της πόλης Τσερνομπίλ στην Ουκρανία, μια αλυσιδωτή αντίδραση στον αντιδραστήρα του σταθμού προκάλεσε διαδοχικές εκρήξεις, οι οποίες τίναξαν στον αέρα το κάλυμμα του αντιδραστήρα επιτρέποντας σε τεράστιες ποσότητες ραδιενεργού υλικού να ελευθερωθούν στην ατμόσφαιρα. Μέσα σε μία εβδομάδα το ραδιενεργό νέφος έφτασε σε κάθε γωνιά της Ευρώπης. Από τότε μέχρι σήμερα μόνο στην Ουκρανία έχουν πεθάνει χιλιάδες άνθρωποι λόγω της ραδιενέργειας.

α. Πόσο ασφαλής μπορεί να είναι ένας σταθμός παραγωγής πυρηνικής ενέργειας και πόσο δύσκολο είναι να συμβεί ένα πυρηνικό ατύχημα;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Η Ελλάδα είναι ιδιαίτερα σεισμογενής χώρα. Μέχρι τώρα δεν έχει κατασκευαστεί στον τόπο μας πυρηνικός σταθμός παραγωγής

**ηλεκτρικής ενέργειας, είμαστε
ωστόσο αρκετά εξαρτημένοι από το
πετρέλαιο και το φυσικό αέριο.
Σχολίασε αν πρέπει στο μέλλον να
οδηγηθούμε στην κατασκευή
πυρηνικών εργοστασίων, για να
καλύψουμε τις ενεργειακές μας
ανάγκες, ή αν πρέπει να
προσανατολιστούμε σε
ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
όπως η ηλιακή, η αιολική κ.ά.
Αιτιολόγησε την άποψή σου.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 43

Η ΕΞΟΡΥΞΗ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.α Με τη βοήθεια του χάρτη 43.1 και του πίνακα 25.3 συμπλήρωσε στον πίνακα που ακολουθεί τον ορυκτό πλούτο των 10 μεγαλύτερων σε έκταση ευρωπαϊκών χωρών.

Χώρα	Ορυκτός πλούτος

β. Παρατήρησε στον χάρτη 42.1 τα ευρωπαϊκά διυλιστήρια. Γιατί τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται στα παράλια και όχι στο εσωτερικό της ηπείρου;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Παρατήρησε στον χάρτη 42.2 την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας στη Γαλλία. Ποια θέση κατέχει η Γαλλία ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε. σε παραγωγή πυρηνικής ενέργειας; (στην επόμενη σελίδα)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

δ. Αναζήτησε στον χάρτη 43.1 αν η Γαλλία έχει κοιτάσματα ουρανίου, ορυκτού απαραίτητου για έναν πυρηνικό σταθμό. Τι διαπιστώνεις;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

ε. Σε σχέση με την απάντησή σου στην προηγούμενη ερώτηση, μπορείς να διατυπώσεις ένα σχόλιο για το αν τα είδη των ορυκτών που υπάρχουν σε έναν τόπο επηρεάζουν τη μορφή της βιομηχανικής ανάπτυξής του;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

1. Παρατήρησε τον χάρτη 40.1 και τον γεωμορφολογικό χάρτη της χώρας μας.

α. Σε ποιες περιοχές (ορεινές ή πεδινές) έχουν κατασκευαστεί φράγματα και υδροηλεκτρικά εργοστάσια; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Σε ποια περιοχή της χώρας μας βρίσκονται συγκεντρωμένα τα περισσότερα από τα υδροηλεκτρικά εργοστάσια και γιατί;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

γ. Το κλίμα της Ελλάδας χαρακτηρίζεται από λιγοστές βροχές. Από την άλλη πλευρά, αρκετές καλλιέργειες σε διάφορες περιοχές της χώρας μας είναι αρδευόμενες, το οποίο σημαίνει ότι έχουν μεγάλες απαιτήσεις σε νερό. Συνδυάζοντας αυτές τις δύο πληροφορίες, μπορείς να προτείνεις μια χρήση του νερού που συγκεντρώνεται στα φράγματα και τις τεχνητές λίμνες της χώρας μας, εκτός από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
δ. Σε ποιες κυρίως περιοχές της χώρας μας υπάρχουν αιολικά πάρκα; Αιτιολόγησε την άποψή σου.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Σου δίνονται οι ακόλουθες πληροφορίες:

α. Στην Αττική είναι

συγκεντρωμένες οι περισσότερες βιομηχανίες της χώρας μας.

β. Οι περισσότεροι από τους 10 νομούς με τον μεγαλύτερο αριθμό βιομηχανιών βρίσκονται κατά μήκος του οδικού άξονα Π.Α.Θ.Ε. (Πάτρας-Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων).

γ. Από τα τέσσερα διυλιστήρια της χώρας μας τα τρία βρίσκονται στην Αθήνα και το ένα στη Θεσσαλονίκη. Αξιοποιώντας τις γνώσεις σου τόσο από το Μάθημα 44 όσο και από το Μάθημα 41 αναζήτησε ποιος ή ποιοι παράγοντες καθόρισαν στις περιπτώσεις α, β και γ την κατανομή των βιομηχανιών της χώρας μας.

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1. Σημείωσε πέντε εμπορικές δραστηριότητες.

.....
.....
.....

2. Τι επιδιώκει κάθε χώρα σχετικά με το εξωτερικό της εμπόριο;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Διάβασε το κείμενο στην επόμενη σελίδα, το οποίο γράφτηκε το 1865 από τον Άγγλο οικονομολόγο Γουίλιαμ Στάνλεϋ Τζέβονς (1835-1882), και απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«...Οι πεδιάδες της Βόρειας Αμερικής και της Ρωσίας είναι τα χωράφια των σιτηρών μας. Το Σικάγο και η Οδησσός οι σιτοβολώνες μας. Ο Καναδάς και οι Βαλτικές Χώρες τα δάση με την ξυλεία μας. Η Αυστραλία έχει τις φάρμες των προβάτων μας και στα δυτικά λιβάδια της Νότιας Αμερικής βρίσκονται οι αγέλες των βοδιών μας. Το Περού στέλνει το ασήμι του και ο χρυσός της Νότιας Αφρικής και της Αυστραλίας ρέει στο Λονδίνο. Οι Ινδοί και οι Κινέζοι καλλιεργούν τσάι για μας και οι φυτείες μας του καφέ, της ζάχαρης και των μπαχαρικών είναι όλες στην Ινδία. Η Ισπανία και η Γαλλία είναι οι αμπελώνες μας και η Μεσόγειος ο κήπος με τα φρούτα μας...»

**Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 12 Μαρτίου
2007**

α. Αναζήτησε σε έναν παγκόσμιο χάρτη όλες τις χώρες και τις περιοχές που αναφέρονται στο κείμενο. Κατά τον 19ο αιώνα, όταν εκφράζονταν οι παραπάνω απόψεις, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν μεγάλη αποικιοκρατική δύναμη και είχε πολύ αναπτυγμένη βιομηχανία. Από πού προμηθεύονταν πρώτες ύλες οι βρετανικές βιομηχανίες; Από το εσωτερικό της χώρας ή από όλο τον πλανήτη;

.....

.....

.....

β. Το Ηνωμένο Βασίλειο εισήγαγε βιομηχανικά προϊόντα από τις χώρες που αναφέρονται στο κείμενο ή όχι; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

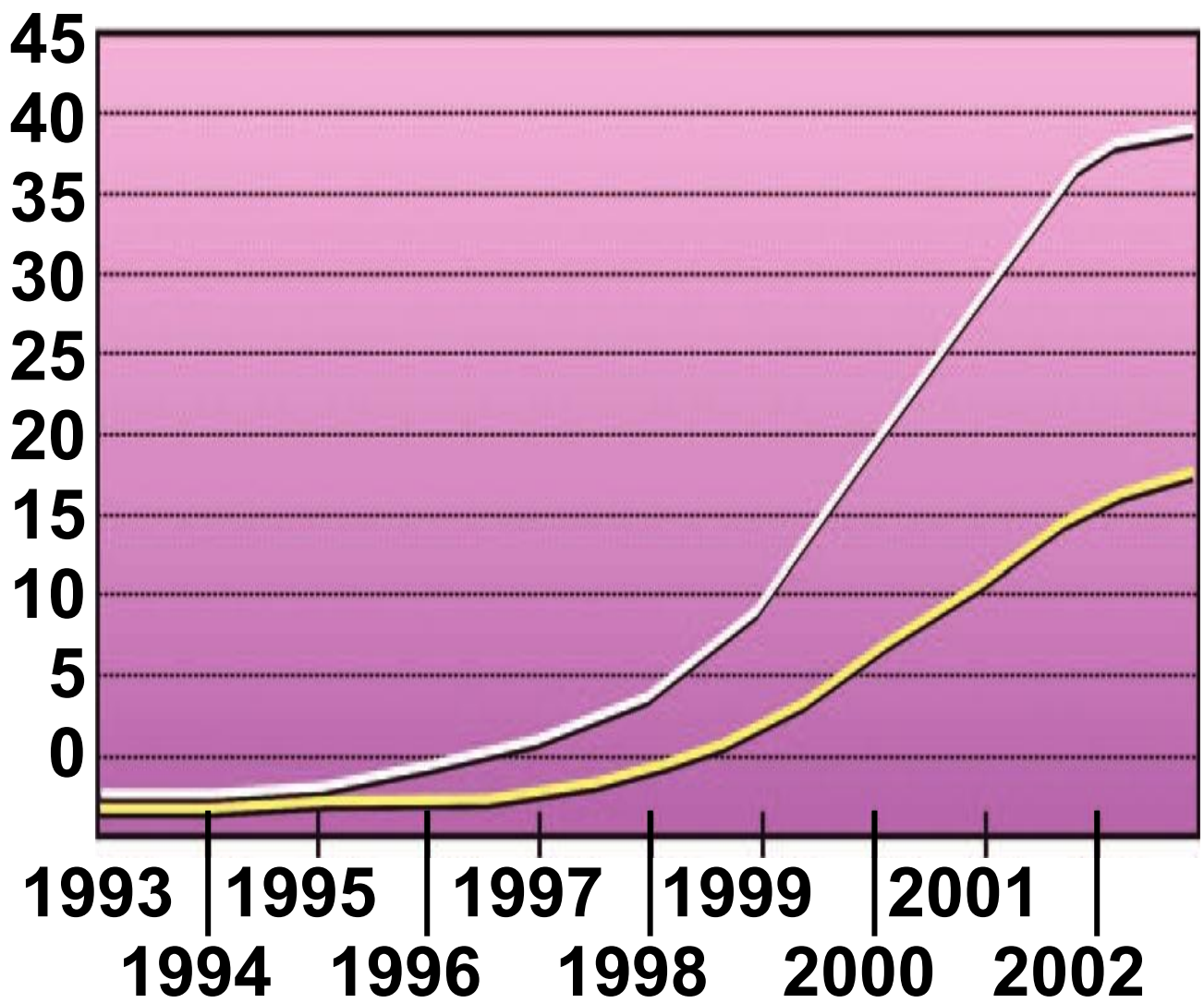
.....
.....
.....
.....
**γ. θεωρείς ότι εκείνη την περίοδο
το Ηνωμένο Βασίλειο είχε
αναπτυγμένο εμπόριο ή όχι;
Αιτιολόγησε την άποψή σου.**

.....
.....
.....
.....
**δ. Ο τρόπος με τον οποίο το
Ηνωμένο Βασίλειο ασκούσε το
εξωτερικό του εμπόριο εκείνη την
εποχή συμπίπτει με την απάντησή
σου στην ερώτηση 2 ή όχι;**

ε. Σύμφωνα με την απάντησή σου στην ερώτηση 2 και όσα διάβασες στο κείμενο, μπορείς να εξηγήσεις γιατί το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν κατά τον 19ο αιώνα το ισχυρότερο και πλουσιότερο κράτος στον κόσμο;

.....
.....
.....
.....
.....

4. Μελέτησε το γράφημα στην επόμενη σελίδα που απεικονίζει την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου στην Ευρώπη. Μπορείς να αναφέρεις μία αιτία για το γεγονός ότι περισσότερο οι έμποροι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για τις προμήθειές τους παρά οι ιδιώτες καταναλωτές για αγορές προϊόντων;

Online πωλήσεις
Online προμήθειες
 (Σε εκατομ. ευρώ)

.....

.....

.....

.....

.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 46

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

**1. Παρατήρησε
τις
φωτογραφίες
όπου
απεικονίζεται**

**μια μεσογειακή
τουριστική ακτή
της Ισπανίας το
1960 και το
1990.**

Πώς επηρέασε ο τουρισμός:

α. Την οικονομία της περιοχής;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β. Την καθημερινή ζωή των ανθρώπων;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Το φυσικό περιβάλλον;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Σημείωσε τις τρεις κατηγορίες προορισμών στους οποίους κατευθύνονται κυρίως οι τουρίστες στην Ευρώπη.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Αναζήτησε πληροφορίες για έναν τουριστικό προορισμό της Ευρώπης, όποιον εσύ θέλεις. Γράψε ένα σύντομο διαφημιστικό κείμενο γι' αυτόν, χρησιμοποιώντας 30 το πολύ λέξεις. Μην ξεχάσεις να κολλήσεις στο λευκό πλαίσιο μια αντιπροσωπευτική φωτογραφία του και να βρεις έναν τίτλο για το διαφημιστικό σου!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**ΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ,
ΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΕΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ**

1. Μια ευρωπαϊκή χώρα δε διαθέτει ούτε λιμάνι ούτε αεροδρόμιο. Αφού μελετήσεις τις παρακάτω πληροφορίες, απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- Δε βρίσκεται σε χερσόνησο ή στα όρια χερσονήσου.
- Δεν είναι παραθαλάσσια.
- Είναι μία από τις πέντε μικρότερες σε έκταση χώρες της ηπείρου.
- Είναι μία από τα πέντε μικρότερες σε πληθυσμό χώρες της ηπείρου.

α. Μπορείς να ανακαλύψεις ποια είναι;

.....
.....
.....

β. Η δεύτερη κατά σειρά πληροφορία κρίνεις ότι ήταν απαραίτητη ή όχι; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ. Σύμφωνα με όσα έμαθες στα πρώτα μαθήματα αυτού του βιβλίου, οι πληροφορίες που σου δόθηκαν συνδέονται με τη σχετική θέση της χώρας ή με τη γεωγραφική; Αιτιολόγησε την άποψή σου.

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.α. Σύμφωνα με τα κυκλικά διαγράμματα 47.2α, 47.2β και 47.2γ, τα πάσης φύσεως οχήματα που κυκλοφορούν στην Ευρώπη (αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης, φορτηγά, δίκυκλα, λεωφορεία κ.ά.) συμμετέχουν κατά 44,2 % στη μεταφορά εμπορευμάτων στις χώρες της Ε.Ε., κατά 84,2 % στη μεταφορά επιβατών και κατά 93,4 % στην εκπομπή αερίων θερμοκηπίου, τα οποία επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα και ενοχοποιούνται για τις κλιματικές αλλαγές. Σχολίασε αυτές τις πληροφορίες.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

β. Το 1970 αναλογούσαν σε 1.000 κατοίκους 233 αυτοκίνητα στη Γαλλία, 189 αυτοκίνητα στην Ιταλία και 26 αυτοκίνητα στην Ελλάδα. Το 2005 η αναλογία είχε αλλάξει σε 500 αυτοκίνητα στη Γαλλία, 590 αυτοκίνητα στην Ιταλία και 393 αυτοκίνητα στην Ελλάδα. Στους ευρωπαϊκούς δρόμους κυκλοφορούν σήμερα πάνω από 250 εκατομμύρια αυτοκίνητα, τα οποία, σύμφωνα με τους

σημερινούς ρυθμούς, θα αυξάνονται κατά 3 εκατομμύρια τον χρόνο.

- Ανάφερε μία αιτία που οδήγησε το αυτοκίνητο στην πρώτη θέση ανάμεσα στα μεταφορικά μέσα.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Επισήμανε πέντε προβλήματα που προκαλεί η χρήση του αυτοκινήτου στην οικονομία, στους ανθρώπους και στο περιβάλλον (εκτός από τα αέρια του θερμοκηπίου που αναφέρθηκαν). (στην επόμενη σελίδα)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **Ανάφερε τρία μέσα μαζικής μεταφοράς με τα οποία οι άνθρωποι μπορούν να μετακινούνται στις πόλεις, ώστε να περιοριστεί η χρήση του αυτοκινήτου.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

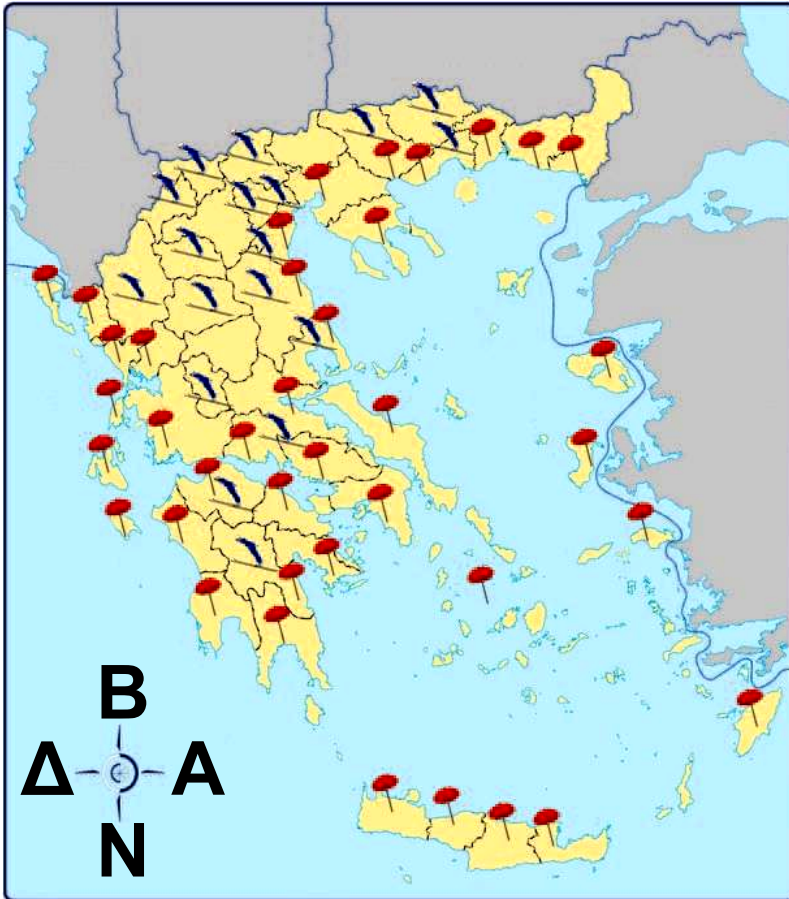
.....

.....

.....

- Σε μεγάλες πόλεις της Ευρώπης οι αρχές λαμβάνουν μέτρα για τον περιορισμό της χρήσης του αυτοκινήτου. Ενδεικτικά, στο Λονδίνο υπάρχουν διόδια για την είσοδο των αυτοκινήτων στο κέντρο, ενώ στο Παρίσι εφαρμόστηκε το 2007 πρόγραμμα με το οποίο 20.000 ποδήλατα ήταν στη διάθεση των πολιτών για τις μετακινήσεις τους στο κέντρο της πόλης. Στις Βρυξέλλες τα γραφεία είναι υποχρεωτικά εγκατεστημένα σε περιοχές οι οποίες είναι προσβάσιμες με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, στο Άμστερνταμ πολλοί δρόμοι ανήκουν μόνο σε πεζούς και ποδηλάτες από τις 9 π.μ. έως τις 5 μ.μ. κτλ. Πρότεινε και συ τρία μέτρα περιορισμού της χρήσης του αυτοκινήτου στις πόλεις.

Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Στον διπλανό χάρτη απεικονίζονται σημαντικοί τουριστικοί προορισμοί της χώρας μας, και συγκεκριμένα:

- μεγάλα χιονοδρομικά κέντρα,
- οργανωμένες παραλίες.

Χιονοδρομικά κέντρα

Νομοί με γαλάζιες σημαίες στις παραλίες

α. Χρησιμοποιώντας δικά σου σύμβολα, τα οποία θα αναφέρεις στο υπόμνημα, συμπλήρωσε τον χάρτη με 5 περιοχές που έχουν αρχαία μνημεία (π.χ. Αθήνα), 5 περιοχές που έχουν βυζαντινά μνημεία (π.χ. Μυστράς), 5 περιοχές που έχουν θρησκευτικό ενδιαφέρον (π.χ. Μετέωρα) και 5 περιοχές στις οποίες αναπτύσσεται ο εναλλακτικός τουρισμός (π.χ. Βοϊδομάτης στην Ήπειρο).

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Αρχαία μνημεία
- Βυζαντινά μνημεία
- Θρησκευτικό ενδιαφέρον
- Εναλλακτικός τουρισμός

β. Συμπλήρωσε τους πίνακες που ακολουθούν με τα ονόματα των περιοχών που επέλεξες παραπάνω, καθώς και με τα ονόματα 5 περιοχών που έχουν χιονοδρομικό κέντρο ή οργανωμένη παραλία.

Χιονοδρομικά κέντρα	Οργανωμένες παραλίες

Εναλλακτικός τουρισμός	Αρχαία μνημεία

Βυζαντινά μνημεία	Θρησκευτικό ενδιαφέρον

γ. Υπάρχει παραθαλάσσιος νομός στη χώρα μας χωρίς οργανωμένες τουριστικά παραλίες;

.....

.....

.....

.....

2. Μετά από μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις, που ολοκληρώθηκαν το 2007, η Ελλάδα αποτελεί χώρα διέλευσης ενεργειακών αγωγών με τους οποίους μεταφέρονται από τη Ρωσία και την περιοχή της

**Κασπίας πετρέλαιο και φυσικό
αέριο προς την Ευρώπη
(πετρελαιοαγωγός Μπουργκάς-
Αλεξανδρούπολης, αγωγός
φυσικού αερίου Τουρκίας-Ελλάδας-
Ιταλίας κ.ά.). Σημείωσε:**

**α. Μία θετική επίδραση στην
οικονομία και στη διεθνή θέση της
χώρας μας από την κατασκευή
αυτών των αγωγών.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**β. Μία αρνητική επίδραση στον
τουρισμό και στο περιβάλλον των
θαλασσών μας σε περίπτωση
ατυχήματος.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
3.α. Σημείωσε δύο λόγους για τους οποίους η Ελλάδα είναι η πρώτη σε ποσοστό χώρα της Ε.Ε. στη χρήση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**β. Γιατί ο Πειραιάς αποτελεί το
πρώτο ελληνικό λιμάνι σε
μεταφορά επιβατών και
εμπορευμάτων;**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η: Οι κάτοικοι της Ευρώπης

Φύλλο εργασίας 25. Η πολιτική
διαίρεση της Ευρώπης8

Φύλλο εργασίας 26.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση10

Φύλλο εργασίας 27. Η σημασία
της Ευρωπαϊκής Ένωσης15

Φύλλο εργασίας 28. Η διοικητική
διαίρεση της Ελλάδας.....20

Φύλλο εργασίας 29. Ο πληθυσμός
της Ευρώπης26

Φύλλο εργασίας 30. Τα
χαρακτηριστικά του πληθυσμού
της Ευρώπης30

Φύλλο εργασίας 31.

Ο πληθυσμός της Ελλάδας35

Φύλλο εργασίας 32. Τα πολιτισμικά
χαρακτηριστικά των Ευρωπαίων..39

Φύλλο εργασίας 33. Οι μεγάλες πόλεις της Ευρώπης.....	43
Φύλλο εργασίας 34. Οι μεγάλες πόλεις της Ελλάδας	46
Φύλλο εργασίας 35. Οι βαλκανικές χώρες	50
Φύλλο εργασίας 36. Οι γείτονές μας στα Βαλκάνια.....	55
ΕΝΟΤΗΤΑ 4η: Οι οικονομικές δραστηριότητες των Ευρωπαίων	
Φύλλο εργασίας 37. Οι τομείς παραγωγής της ευρωπαϊκής οικονομίας	60
Φύλλο εργασίας 38. Η γεωργία και η δασοκομία στην Ευρώπη.....	64
Φύλλο εργασίας 39. Η κτηνοτροφία, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες στην Ευρώπη	70
Φύλλο εργασίας 40. Ο πρωτογενής τομέας στην Ελλάδα	75

Φύλλο εργασίας 41. Η βιομηχανία και η βιοτεχνία στην Ευρώπη	82
Φύλλο εργασίας 42. Η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας στην Ευρώπη	88
Φύλλο εργασίας 43. Η εξόρυξη και οι κατασκευές στην Ευρώπη	96
Φύλλο εργασίας 44. Ο δευτερογενής τομέας στην Ελλάδα	101
Φύλλο εργασίας 45. Το εμπόριο στην Ευρώπη	107
Φύλλο εργασίας 46. Ο τουρισμός στην Ευρώπη	113
Φύλλο εργασίας 47. Οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και οι άλλες υπηρεσίες στην Ευρώπη	118
Φύλλο εργασίας 48. Ο τριτογενής τομέας στην Ελλάδα	126

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.